

ผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุผลและสาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เปรียบเทียบเหตุผลและสาเหตุดังกล่าวระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมต่างกัน สํารวจแบบแผนการศึกษา แบบแผนการดำเนินชีวิต ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนศึกษาทัศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาและศึกษาแนวโน้มโครงการชีวิตในอนาคตของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับวางแผนเพื่อกระจายการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งจะส่งผลในระยะยาวต่อการลดอัตราการย้ายถิ่นเข้าสู่ส่วนกลาง อีกทั้งจะอำนวยความสะดวกมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยตรงในการปรับปรุงบริการต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

รายละเอียดของประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย การอภิปรายและข้อเสนอแนะมีดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมเข้าสู่ส่วนกลางและได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาในปีการศึกษา 2526 ซึ่งในขณะนั้นมีอายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ จำนวน 34,460 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างกำหนดขึ้นจากจำนวนประชากรโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 379 คน ผู้วิจัยได้สุ่มเพิ่มขึ้นเป็น 492 คน โดยสุ่มเลือกคนที่ 1 และทุก ๆ คนที่ 70 แบบสอบถามได้กลับคืนมาจำนวน 382 คน ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ แบบปลายเปิดและแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยมีคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว เหตุผลและสาเหตุในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา แบบแผนการดำเนินชีวิต ปัญหาและอุปสรรค และโครงการชีวิตในอนาคต ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด ส่วนคำถามเกี่ยวกับแบบแผนการศึกษาและทัศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและรับแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ โดยได้ชื่อและที่อยู่ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากฝ่ายทะเบียนประวัตินักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละสำหรับแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด และวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ผลการวิจัย

1. เหตุผลและสาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า

1.1 เหตุผลสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.39) คือต้องการฟังคำบรรยายในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่สุดของนักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 11.82) คือต้องการทำงานไปด้วยและมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 1.21 ที่ระบุว่าเหตุผลสำคัญที่สุดคือ ต้องการใช้ชีวิตในเมืองหลวง

1.2 บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.39) คือ บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ส่วนผู้ที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 36.36) คือ ตัวนักศึกษาเอง และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 1.21 ที่ระบุว่าผู้มีส่วนสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการ

ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาคือ เพื่อน

1.3 ก่อนการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา นักศึกษาเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94.24) ...
ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยรามคำแหงไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน และขณะเดียวกันมีนักศึกษาจำนวนมาก (ร้อยละ 73.64) ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการบรรยายสรุปทางโทรทัศน์ และมีนักศึกษาเป็นจำนวนมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.79) ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการบรรยายสรุปทางวิทยุ

1.4 เมื่อให้นักศึกษาคาดคะเนถึงสถานการณ์ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาแต่ศึกษาโดยยังอาศัยอยู่ในภูมิลำเนาเดิม นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.45) คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองมากที่สุด นักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 84.45) คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุมากที่สุด และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 59.39 ที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการลงทะเบียนทางไปรษณีย์

นักศึกษากลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.15) ระบุว่าเหตุว่าต้องการที่ปรึกษาเมื่ออ่านตำราเรียนไม่เข้าใจ และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 10.99 ที่ระบุว่าไม่ชอบอ่านหนังสือ

นักศึกษากลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.14) ระบุว่าเหตุว่าเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาบรรยาย และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 13.93 ที่ระบุว่าไม่มีวิทยุหรือวิทยุไม่สามารถรับได้ตามปกติ

นักศึกษากลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการลงทะเบียนทางไปรษณีย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.57) ระบุว่าเหตุว่าต้องการคำแนะนำในการกรอกเอกสาร และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 24.49 ที่ระบุว่าการสื่อสารทางไปรษณีย์ไม่สะดวก

1.5 นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.88) ได้ตัดสินใจสมัครเข้าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อการศึกษาในครั้งนี้

1.6 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยระบบปิกของรัฐ พบว่านักศึกษาร้อยละ 52.12 เลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงแทนที่จะเป็นมหาวิทยาลัยระบบปิกของรัฐเนื่องจากสอบเข้าไม่ได้ เหตุผลรองลงมาคือ นักศึกษาร้อยละ 27.88 ไม่ได้สอบเข้ามหาวิทยาลัยระบบปิกของรัฐ นักศึกษาร้อยละ 13.94 มีความศรัทธาต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจากนี้มีนักศึกษาส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 5.15) ที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยระบบปิกของรัฐได้ในขณะที่ไม่ชอบ

1.7 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน พบว่า นักศึกษาร้อยละ 49.01 เคยประสงค์จะเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนแต่ในที่สุดได้ตัดสินใจสมัคร เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.28) ให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอัตราค่าเล่าเรียนต่ำกว่า

1.8 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พบว่านักศึกษาร้อยละ 21.82 เคยประสงค์จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช แต่ในที่สุดตัดสินใจสมัคร เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยที่ นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.78) ให้เหตุผลว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีชั้นเรียน

2. เปรียบเทียบเหตุผลและสาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีภูมิลำเนาเดิมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 นักศึกษาส่วนใหญ่จากทุกภาคมีเหตุผลสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเนื่องจากต้องการฟังคำบรรยายในชั้นเรียน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 70.73 ภาคตะวันออก ร้อยละ 70.59 ภาคกลาง ร้อยละ 71.25 ภาคใต้ ร้อยละ 68.85 ภาคเหนือ ร้อยละ 61.67)

2.2 บุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการสนับสนุนการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาส่วนใหญ่จากภาคใต้ (ร้อยละ 58.33) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 54.55) และภาคกลาง (ร้อยละ 52.50) ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาด้วยการสนับสนุนจากบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ในขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่จากอีกสองภาค คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 50.82) และภาคตะวันออก (ร้อยละ 46.34) ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาด้วยการตัดสินใจของตนเอง

2.3 ก่อนหน้าที่นักศึกษาจะย้ายถิ่นเพื่อศึกษานี้ นักศึกษาส่วนใหญ่จากทุก ๆ ภาคทราบว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน (ภาคตะวันออก ร้อยละ 100.00 ภาคกลาง ร้อยละ 96.25 ภาคเหนือ ร้อยละ 93.44 ภาคใต้ ร้อยละ 93.33 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 90.91) และปรากฏว่านักศึกษาจากทุกภาคทราบข้อมูลดังกล่าวนี้เป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในเรื่องอื่น ๆ

2.4 เมื่อให้นักศึกษาคาดคะเนถึงสถานการณ์ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาแต่ศึกษา

โดยยังอาศัยอยู่ในภูมิภาคเนาเคิม นักศึกษาส่วนใหญ่จากภาคกลาง (ร้อยละ 86.25) คาดว่า จะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองมากที่สุด นักศึกษาส่วนใหญ่จากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ (ร้อยละ 95.08 85.37 88.33) คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่อง การฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุมากที่สุด นักศึกษาส่วนใหญ่จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คาดว่าจะมีอุปสรรคมากที่สุดในสองเรื่อง คือ การฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุและการอ่าน ตำราเรียนด้วยตนเอง (ร้อยละ 86.36)

นักศึกษาจากภาคกลางกลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองมากที่สุด ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52.50) ระบุว่าเหตุว่าต้องการที่ปรึกษาเมื่ออ่านตำราเรียนไม่เข้าใจ

นักศึกษาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ กลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุมากที่สุด ส่วนใหญ่ระบุว่าเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาบรรยาย (ภาคเหนือ ร้อยละ 63.93 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 47.73 ภาคใต้ ร้อยละ 41.67)

นักศึกษาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.73) ระบุว่าเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาบรรยาย ส่วนกลุ่มที่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเอง (ร้อยละ 71.59) ระบุว่าเหตุว่าต้องการที่ปรึกษาเมื่ออ่านตำราเรียนไม่เข้าใจ

2.5 นักศึกษาจากภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 57.38, 68.33, 72.73) ส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจสมัครเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงก่อนการย้ายถิ่น ในขณะที่นักศึกษาจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 53.75 และ 65.85) ที่ตัดสินใจสมัคร เข้าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงหลังการย้ายถิ่น

2.6 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยระบบเปิดของรัฐ พบว่านักศึกษาจากทุก ๆ ภาค (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 65.85 ภาคใต้ ร้อยละ 61.67 ภาคกลาง ร้อยละ 55.00 ภาคเหนือ ร้อยละ 44.26 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 42.05) ส่วนใหญ่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงแทนที่จะเป็นมหาวิทยาลัยระบบเปิดของรัฐ เนื่องจากสอบเข้าไม่ได้

2.7 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่จากภาคกลางและภาคตะวันออก (ร้อยละ 53.75, 52.27) เคยประสงค์จะเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาประเภทนี้ แต่ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอัตราค่าเล่าเรียนต่ำกว่า

2.8 เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่จากทุกภาคไม่เคยประสงค์จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (ภาคกลาง ร้อยละ 78.75 ภาคเหนือ ร้อยละ 77.05 ภาคใต้ ร้อยละ 83.33 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 77.27 ภาคตะวันออก ร้อยละ 73.17)

3. แบบแผนการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าแบบแผนการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่กระทำบ่อย ๆ คือ การอ่านตำราเรียน ($\bar{X} = 3.44$) การเข้าฟังบรรยายในชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.23$) การซื้อแนวข้อสอบเก่าเพื่อช่วยในการสอบ ($\bar{X} = 2.88$) และการสนทนาทางวิชาการกับเพื่อน ๆ ($\bar{X} = 2.68$) ตามลำดับ

ส่วนแบบแผนการศึกษาที่นักศึกษากะทำนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ นอกเหนือจากตำราเรียน ($\bar{X} = 2.33$) การเข้าห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือหรือค้นคว้า ($\bar{X} = 2.25$) การฟังคำบรรยายสรุปทางโทรทัศน์ ($\bar{X} = 1.83$) การเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยจัดขึ้น ($\bar{X} = 1.78$) การฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุ ($\bar{X} = 1.67$) และการซักถามอาจารย์ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 1.55$)

4. แบบแผนการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยพบว่า

4.1 ในด้านการเดินทางจากที่พักไปมหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.82) เดินทางจากที่พักไปมหาวิทยาลัยน้อยกว่า 30 นาที และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 0.91 ที่ระบุว่าใช้เวลาเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.36) มักจะใช้วิธีโดยสารรถประจำทาง

4.2 ในด้านการคบเพื่อน นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.73) มีเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัยที่สนิทสนมและติดต่อกันเป็นประจำ ในจำนวนนี้นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.32)

มีกลุ่มเพื่อนขนาด 4 คนขึ้นไป นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.35) มักพบปะกันที่โต๊ะในมหาวิทยาลัย เพื่อนที่สนิทสนมและติดต่อกันเป็นประจำของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดเดียวกัน (ร้อยละ 38.24) รองลงมาเป็นนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน (ร้อยละ 36.93) และรู้จักกันเมื่อเข้ามหาวิทยาลัย (ร้อยละ 34.97)

4.3 การใช้เวลาว่างของนักศึกษา ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.85) พบว่านักศึกษาจะไปมหาวิทยาลัยเฉพาะวันที่ไปฟังคำบรรยาย เมื่อมีเวลาว่างจากการฟังคำบรรยายหรืออ่านตำรา นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36.36) จะอยู่บ้านหรือที่พัก ในขณะที่นักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 28.79) มักจะเข้ากลุ่มเพื่อนในมหาวิทยาลัย การกลับไปเยี่ยมภูมิลำเนาเดิมของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 43.64) มักเป็นช่วงเวลาปิดภาคเรียน

5. ปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

5.1 ปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.97) เป็นปัญหาเกี่ยวกับการฟังคำบรรยายในชั้นเรียน ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.03) ให้เหตุผลว่า ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวเกิดจากที่นั่งเรียนไม่พอ

5.2 สิ่งที่มีส่วนช่วยในการสอบของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.21) คือ ตำราเรียน สิ่งที่มีส่วนช่วยในการสอบของนักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 49.39) คือ การบรรยายในชั้นเรียนและมีนักศึกษ่อีกกลุ่มหนึ่ง (ร้อยละ 41.52) ซึ่งเห็นว่าสิ่งที่มีส่วนช่วยในการสอบ คือ แนวข้อสอบเก่า

5.3 ผลการสอบในระยะเวลา 2 ปีการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงของนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.40) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 2.25 - 2.49 และนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.84) มีหน่วยกิตสะสมต่ำกว่า 72 หน่วยกิต

5.4 ปัญหาเรื่องที่พักอาศัยในส่วนกลางขณะที่นักศึกษาย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาที่ไม่มีปัญหาและอุปสรรคกับนักศึกษาที่มีปัญหาและอุปสรรคพบว่า นักศึกษาที่ไม่มีปัญหาและอุปสรรคมีจำนวนมากกว่านักศึกษาที่มีปัญหาและอุปสรรคเพียง เล็กน้อย (ร้อยละ 51.52 และ 48.48) ในจำนวน นักศึกษาที่มีปัญหาและอุปสรรคนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.13) มีปัญหาในเรื่องระยะทางจากที่พักไกลจากมหาวิทยาลัย

5.5 ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาในขณะที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา นักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายเพียงพอในแต่ละเดือนมีจำนวนร้อยละ 53.94 ของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ในจำนวนนักศึกษามีค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ นั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.03) แก้ปัญหาโดยวิธีประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

5.6 นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.45) ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการคบเพื่อนแต่ในจำนวนนักศึกษามีปัญหาและอุปสรรคนั้น พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.37) มีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากไม่ค่อยมีโอกาสพบเพื่อน

5.7 เมื่อเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในค่านต่าง ๆ ที่นักศึกษาคิดว่าประสบมากที่สุด สรุปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.64) ประสบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องค่าใช้จ่ายมากที่สุด นักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 20.00) ไม่ประสบปัญหาและอุปสรรคใดเป็นพิเศษ ในขณะที่มีนักศึกษาจำนวนไม่มากนัก (ร้อยละ 18.48) ประสบปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษามากที่สุดและมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 4.55 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการคบเพื่อนมากที่สุด

6. ทัศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพอใจในสาขาวิชาที่ศึกษาอยู่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมาได้แก่การเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ($\bar{X} = 4.23$) ประสบการณ์ที่ได้จากการอยู่ในกรุงเทพฯ ($\bar{X} = 3.82$) การจัดให้มีชั้นเรียนโดยไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.70$) และเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 3.69$) ตามลำดับ

สิ่งที่นักศึกษามีความรู้สึกเฉย ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัยปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.45$) การที่จะต้องจากที่อยู่เดิมแทนที่จะได้ศึกษาในถิ่นที่อยู่เดิม ($\bar{X} = 3.33$) ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.02$) และการใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ เมื่อเปรียบเทียบกับที่อยู่เดิม ($\bar{X} = 2.97$)

7. แนวโน้มโครงการชีวิตในอนาคตของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

7.1 นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.36) คาดว่าจะทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา นักศึกษากลุ่มรองลงมา (ร้อยละ 31.52) คาดว่าจะทำงานแล้วศึกษาต่อ นักศึกษากลุ่มหนึ่ง

(ร้อยละ 10.91) ยังไม่ได้ตัดสินใจ มีนักศึกษาอีกร้อยละ 10.61 คาดว่าจะศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาทันที

7.2 นักศึกษากลุ่มที่คาดว่าจะทำงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 46.30) คาดว่าจะทำงานในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่ในจำนวนนี้ (ร้อยละ 34.45) ให้เหตุผลว่าต้องการทำประโยชน์ในต่างจังหวัด และมีนักศึกษาอีกรุ่นหนึ่งซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 31.09) ให้เหตุผลว่าการดำเนินชีวิตในกรุงเทพฯ ไม่สะดวกสบาย อย่างไรก็ตามในจำนวนนักศึกษากลุ่มหนึ่ง (ร้อยละ 33.07) ซึ่งคาดว่าจะทำงานในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียงนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.53) มีเหตุผลว่ากรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียงมีโอกาสด้านหน้ามากกว่า

7.3 ในจำนวนนักศึกษาที่คาดว่าจะศึกษาต่อ (ร้อยละ 42.12) ทั้งในกรณีที่ศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาทันทีและศึกษาต่อหลังจากมีงานทำแล้ว พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.10) คาดว่าจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ส่วนสถานศึกษานั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.66) คาดว่าจะเลือกศึกษาต่อในกรุงเทพฯ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความประเด็นที่น่าสนใจและสมควรอภิปรายเพิ่มเติมประเด็นดังต่อไปนี้

1. ภูมิฐานะเดิมของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
2. ที่พักปัจจุบันของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
3. สถานภาพส่วนตัวของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
4. เหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
5. สาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
6. เปรียบเทียบเหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิฐานะ

เดิมต่างกัน

7. แบบแผนการศึกษา
8. แบบแผนการดำเนินชีวิต

9. ปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษา
10. ทศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา
11. แนวโน้มโครงการชีวิตในอนาคตของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

1. ภูมิภาคเนาเดิมของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา การที่พบว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 26.67) มีภูมิภาคเนาเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง (ร้อยละ 24.24) ภาคเหนือ (ร้อยละ 18.48) ภาคใต้ (ร้อยละ 18.18) และภาคตะวันออก (ร้อยละ 12.42) นั้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งพบว่าประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครมากที่สุดได้แก่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 38.70) รองลงมาได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันออก ร้อยละ 35.8 ภาคเหนือ ร้อยละ 11.9 และภาคใต้ ร้อยละ 8.5 ตามลำดับ¹ เมื่อศึกษาจากจำนวนประชากรทั้งหมดของภูมิภาคต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าภาคที่มีประชากรมากมีผลต่อจำนวนผู้ย้ายถิ่น อาทิเช่น ตามสถิติในพ.ศ. 2523 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากร 15,698,874 คน รองลงมาได้แก่ภาคกลางและภาคตะวันออก (9,726,272 คน) ภาคเหนือ (9,074,103 คน) และภาคใต้ (5,828,216 คน) ตามลำดับ²

2. ที่พักปัจจุบันของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.55) จะพักอาศัยอยู่ที่บ้านของญาติที่พียงในส่วนกลางนั้น ตรงกับงานวิจัยของ วิสาข์ วิฑูรีสานต์ ซึ่งพบว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาเรียนจากต่างจังหวัดทั้งชายและหญิงมาพักอยู่กับญาติที่พียงในกรุงเทพมหานครมากที่สุด (ร้อยละ 33.84)³ ทั้งนี้อาจคาดคะเนได้ว่าการที่มีนักศึกษาเป็นจำนวนมากย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้น นักศึกษาได้คาดหมายล่วงหน้า

¹สำนักงานกฤษฎีกา, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2525 กรุงเทพมหานคร หน้า 13.

²National Statistical Office, Statistical Handbook of Thailand 1983 (Bangkok : n.p., 1983), pp. 22-25.

³วิสาข์ วิฑูรีสานต์ "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร, หน้า 102.

แล้วว่าหากต้องจากภูมิลำเนาเดิมมาพำนักอยู่ในส่วนกลางเพื่อการศึกษา บ้านของญาติพี่น้อง ก็จะเป็นที่รองรับ ซึ่งน่าจะให้ความสะดวกและปลอดภัยอย่างแน่นอน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาและพักอาศัยอยู่ในส่วนกลาง ในระหว่าง 3 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ นนทบุรี และสมุทรปราการ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.24) พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งในจำนวนนี้มีปรากฏว่าเขตที่นักศึกษาพักอาศัยอยู่มากที่สุดคือเขตบางกะปิ (ร้อยละ 38.79) ซึ่งเป็นเขตที่มีมหาวิทยาลัยรามคำแหงตั้งอยู่ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของวิสาข์ วิฑูรย์ศานต์ ซึ่งพบว่านักศึกษาย้ายถิ่นทั้งชาย และหญิงพักอยู่บ้านที่ใกล้กับวิทยาลัยมาก¹ ในขณะที่แยกกันจากผลการวิจัย (ตารางที่ 8) พบว่ายิ่งไกลมหาวิทยาลัยออกไปมากเท่าใด นักศึกษาก็จะพักอาศัยอยู่น้อยลงเป็นสัดส่วนตามกัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษามักจะเลือกที่พักอาศัยอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเพื่อความสะดวกในการเดินทางไปศึกษาเล่าเรียน เป็นที่คาดคะเนได้ว่านักศึกษาซึ่งมีที่พักอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยนี้ส่วนใหญ่ จะพักอาศัยอยู่ในหอพักต่าง ๆ ซึ่งไม่ห่างไกลมหาวิทยาลัยนัก โดยจะสังเกตได้จากในบริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีหอพักซึ่งเปิดให้นักศึกษาเช่าพักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3. สถานการณ์ส่วนตัวของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

3.1 สถานการณ์ข้ามประเทศ การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงนั้น สันนิษฐานกฎแห่งการย้ายถิ่นของราเวนสไตน์ (Ravenstein) ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย² และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ ซึ่งพบว่าเพศหญิงจะมีจำนวนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครมากกว่าเพศชาย³

¹วิสาข์ วิฑูรย์ศานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร," หน้า 102.

²E. G. Ravenstein, "The Laws of Migration," Journal of The Royal Statistical Society 48 (June 1885) : 167-235 ; (June 1889) : 241-305 in Clifford J. Jansen Reading in the Society of Migration, p. 10.

³Apichat Chamrathirong, "Migration to Greater Bangkok 1960", p. 83.

และลัคคา สุวรรณเพิ่ม ซึ่งพบว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเป็นนักศึกษาหญิงมากกว่า นักศึกษาชาย¹

3.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจ การที่พบว่าผู้ออกค่าใช้จ่ายให้แก่นักศึกษาส่วนใหญ่ คือ บิคา มารคา โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ร่วมกันออกค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 45.76) บิคาออกให้ฝ่ายเดียว (ร้อยละ 14.55) และมารคาออกให้ฝ่ายเดียว (ร้อยละ 10.91) ตามลำดับนั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของลัคคา สุวรรณเพิ่ม ซึ่งพบว่านักศึกษาที่มี บิคา มารคาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 60.77) รองลงมา (ร้อยละ 9.57) บิคาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ และมารคาเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ร้อยละ 5.74² ทั้งนี้ เป็นเพราะในสังคมปัจจุบัน ชายและหญิงต่างก็ประกอบอาชีพและมีรายได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ทั้งบิคาและมารคาจึงมีบทบาทร่วมกันในการให้ความอุปการะแก่นักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา มากกว่าการที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้มีบทบาทแต่เพียงฝ่ายเดียว

การที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 28.79) ได้รับความช่วยเหลือในแต่ละเดือน อยู่ในระหว่าง 1701 - 2000 บาท ก็ใกล้เคียงกับงานวิจัยของลัคคา สุวรรณเพิ่มที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือมากกว่า 1000 บาท³ ซึ่งจัดได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีเงิน ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมากพอสมควร แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา นี้มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีพอสมควร ซึ่งสนับสนุนความคิดของเฮนรี แพทท แฟร์ไชล์ (Henry Pratt Fairchild) ว่า ผู้ย้ายถิ่นมักจะเป็นผู้ที่มีเศรษฐกิจดี⁴ แต่อย่างไร ก็ตามผู้วิจัยคิดว่าค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสำคัญที่สุดประการหนึ่งของนักศึกษาคือค่าที่พัก ถึงแม้

¹ลัคคา สุวรรณเพิ่ม, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่ม นครหลวง" หน้า 46.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

³เรื่องเดียวกัน.

⁴Henry Pratt Fairchild, Dictionary of Sociology p. 193.

ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.58) ไม่ต้องเสียค่าที่พักขณะที่อาศัยอยู่ในส่วนกลางนี้ เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับญาติ พี่น้อง แต่มีนักศึกษาจำนวนไม่น้อย (ร้อยละ 38.79) พักอยู่ในหอพักหรือบ้านเช่าและพบว่าส่วนใหญ่อัตราค่าที่พักที่จะต้องเสียก็มีราคาค่อนข้างสูง (300 - 500 บาท) เมื่อเทียบกับรายได้ของนักศึกษา ซึ่งจะต้องแบ่งไปใช้จ่ายในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอีก ดังนั้นก่อนที่นักศึกษาจะย้ายถิ่นเข้ามาศึกษาในส่วนกลางนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือ เรื่องค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับที่พักอาศัย

3.3 สถานภาพค่าน้ำดื่ม เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอเมืองกับนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภออื่น ๆ ภายในจังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค นักศึกษากลุ่มที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภออื่น ๆ มีจำนวนมากกว่านักศึกษากลุ่มที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอเมือง คือร้อยละ 58.79 และ 41.21 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรทั้งประเทศจำนวน 51,180,478 คน ปรากฏว่ามีประชากรอาศัยอยู่ในอำเภออื่น ๆ มากกว่าอำเภอเมืองเช่นเดียวกัน คือ มีประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภออื่น ๆ จำนวน 41,357,125 คน และอยู่ในอำเภอเมืองเพียง 9,823,353 คน¹ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80.10 และ 19.90 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละระหว่างนักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาจากเขตอำเภอเมืองกับนักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาจากเขตอำเภออื่น ๆ แล้ว ปรากฏว่า ผลต่างระหว่างนักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก (ร้อยละ 17.58) แต่เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละระหว่างจำนวนประชากรซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภออื่น ๆ ทั้งประเทศแล้วกลับพบว่ามีจำนวนผลต่างที่แตกต่างกันมาก (ร้อยละ 60.20) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีแนวโน้มที่จะย้ายถิ่นเพื่อการศึกษามากกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจมีสาเหตุ 2 ประการ คือ

1) นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตอำเภอเมืองซึ่งมีการคมนาคมสะดวกมีโอกาสดำเนินชีวิตได้สะดวกกว่าข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาได้มากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใน

¹ กรมการปกครอง, บันทึกนักปกครอง 2529 (กรุงเทพฯ: ดีแอนด์เอส, 2529), ไม่มีเลขหน้า.

ในเขตอำเภออื่น ๆ ซึ่งรับกับสมมุติฐานการวิจัยของเพ็ญพร ชีระสวัสดิ์ซึ่งคาดว่าจะมีความต้องการย้ายถิ่นสูงในบริเวณที่มีการคมนาคมสะดวก¹

2) นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตอำเภอเมืองมีโอกาสด้านการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่าเป็นผลเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองค่อนข้างดีกว่าประชากรที่อยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ เพราะลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรในเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่มักเป็นการค้าขาย ส่วนอาชีพของประชากรในเขตอำเภออื่น ๆ มักเป็นอาชีพเกษตรกรรมซึ่งขาดความแน่นอนในแง่รายได้ อีกทั้งลักษณะของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความต้องการแรงงานในครอบครัวสูง ดังนั้นประชากรที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภออื่น ๆ จึงมีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงน้อยกว่าประชากรที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตอำเภอเมือง สาเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งนับว่ามีความสำคัญอยู่ไม่น้อย คือ ในเขตอำเภอเมืองมักมีโรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่าในเขตอำเภออื่น ๆ จึงเป็นผลทำให้โอกาสทางการศึกษาของผู้ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ

ในคํานการติดต่อกับสังคมภายนอก ซึ่งพิจารณาจากการมีโอกาสได้เดินทางมากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.55) เคยเดินทางมากรุงเทพมหานครก่อนการย้ายถิ่นและในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.35) มีจุดประสงค์ในการเดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยว รองลงมา (ร้อยละ 36.18) มีจุดประสงค์เพื่อการศึกษา แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยมีการติดต่อกับสังคมภายนอก หรือสังคมที่มีความเจริญมากกว่าท้องถิ่นเดิมในช่วงเวลาก่อนการย้ายถิ่น ซึ่งเพ็ญพร ชีระสวัสดิ์ ได้อธิบายถึงสาเหตุของปรากฏการณ์เช่นนี้ไว้ว่า "เป็นเพราะผู้ที่มีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกย่อมมีโอกาสได้พบเห็นและสามารถเปรียบเทียบความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของตนกับท้องถิ่นอื่น ซึ่งการมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นมากเท่าใดก็จะมีเป็นนัยง่ายต่อการตัดสินใจเลือกท้องถิ่นใหม่เพื่อตั้งหลักแหล่งมากขึ้นเท่านั้น"² ผู้วิจัยมีความเห็นว่านอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้ว สาเหตุอีกประการประการหนึ่งคือ การที่นักศึกษาได้มีโอกาสพบเห็นสภาพของท้องถิ่นใหม่หรือกรุงเทพฯ เสียก่อน

¹ เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์, "ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุของการย้ายถิ่นของประชากรในชนบทของประเทศไทย" หน้า 17.

² เรื่องเดียวกัน.

นั้น ยังผลให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคยต่อสภาพของกรุงเทพฯ และไม่รู้สึกลัวว่าแปลกถิ่นอีกด้วย จึงเป็นแรงเสริมให้นักศึกษาย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

3.4 สถานการณ์ด้านการศึกษา การที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.03) มีการศึกษาขั้นสุดท้ายก่อนการย้ายถิ่นในระดับมัธยมศึกษา สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งพบว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ย้ายถิ่นมากเป็นสองเท่าของผู้ที่มีการศึกษากว่า¹ แสดงให้เห็นว่าในจำนวนผู้ย้ายถิ่นจากส่วนภูมิภาคเข้าสู่ส่วนกลาง ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาก่อนการย้ายถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาภาคบังคับ ผลการวิจัยสนับสนุนทฤษฎีของเอเวอร์เรตต์ เอส ลี (Everette S. Lee) ซึ่งกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นว่าผู้ย้ายถิ่นเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษหรือความสามารถพิเศษที่หายากในบรรดาประชากรที่ถิ่นต้นทาง² นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในส่วนภูมิภาคซึ่งมีสภาพสังคมเป็นแบบเกษตรกรรม ผู้ที่มีโอกาสสำเร็จการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้มักจะเป็นผู้มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่พอสมควร และน่าจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย ข้อสันนิษฐานอีกประการหนึ่งคือในสังคมชนบทโดยทั่วไปต้องการแรงงานที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยพันความรู้ในทางวิชาการเท่าใดนัก อาทิเช่น การเพาะปลูกหรือค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ภายในสังคมชนบท จึงเป็นปัจจัยผลักดันประการหนึ่งซึ่งทำให้ประชากรซึ่งมีการศึกษาสูงย้ายถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางเป็นจำนวนมาก ซึ่งในจำนวนนี้จะมีผู้ที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงอยู่ด้วย

4. เหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา การที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีเหตุผลสำคัญที่สุดของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเพราะความต้องการเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่พบว่านักศึกษาที่มาเรียนสม่ำเสมอ

¹สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 2 การย้ายถิ่นส่วนะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 (ม.ป.ท., ม.ป.ป.) หน้า 43.

²Michael P. Todaro, Internal Migration in Developing Countries, pp. 17-19.

เป็นส่วนใหญ่¹ การที่นักศึกษาส่วนใหญ่ตัดสินใจย้ายถิ่นเพื่อมาฟังคำบรรยายในชั้นเรียนนั้น อาจมีปัจจัยที่มีอิทธิพลผลักดันให้นักศึกษาเหล่านี้ต้องการเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียนอยู่หลายประการ แต่ปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลสูงสุดก็คือ การศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งต้องอาศัยห้องเรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาเหล่านี้จะใช้เวลาประมาณ 12 ปี เป็นอย่างน้อย ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายตามลำดับ การศึกษาโดยอาศัยบริการที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้สำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลจึงดูเหมือนเป็นสิ่งแปลกใหม่ ประกอบกับความเคยชินที่มีต่อการศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้นักศึกษาเหล่านี้ไม่อาจคาดหวังได้ว่าบริการดังกล่าวจะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในการศึกษาได้ก็เท่ากับการเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียนโดยตรง นอกจากนี้ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลสูงสุดดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาอยู่ไม่มากนักน้อย คือ ต้องการหางานไปช่วย ไม่มีภารกิจใดที่บ้านในต่างจังหวัด ต้องการความรวดเร็ว ต้องการเพื่อน หรือแม้แต่ต้องการใช้ชีวิตในเมืองหลวง

5. สาเหตุของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

เมื่อนักศึกษาคาดคะเนถึงสถานการณ์ที่ไม่ได้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา แต่ศึกษาโดยยังอาศัยอยู่ในภูมิลำเนาเดิมและใช้บริการต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกล ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่คาดว่าจะมีอุปสรรคในเรื่องการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองมากที่สุด ถึงแม้ว่าการจัดทำตำราเรียนสำหรับใช้ประกอบการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้นจะเขียนขึ้นโดยคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยและมีจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้เป็นคู่มือในการศึกษาด้วยตนเอง นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยได้จัดบริการการปรึกษาปัญหาทางการศึกษากับอาจารย์ทางไปรษณีย์อีกด้วย จากผลการวิจัยส่วนหนึ่งซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่พอใจที่จะปรึกษาปัญหาทางการเรียน

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะรัฐศาสตร์, "ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง" (รายงานการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 149.

กับเพื่อนหรือรุ่นพี่มากกว่าที่จะปรึกษากับอาจารย์ (ตารางที่ 54) เพราะฉะนั้นการที่จะให้นักศึกษาที่อยู่ในภูมิภาคนี้เข้ามาศึกษาปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ทางไปรษณีย์เมื่ออ่านตำราเรียนไม่เข้าใจนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโอกาสที่นักศึกษาจะกระทำนั้นยังมีความเป็นไปได้ค่อนข้างน้อยลงไปอีก กล่าวโดยสรุปคือ บริการการปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ทางไปรษณีย์ไม่สามารถสนองความต้องการของนักศึกษาได้ ดังนั้นจึงเป็นผลให้นักศึกษาส่วนใหญ่คาดว่าจะมีอุปสรรคในการอ่านตำราเรียนด้วยตนเองอยู่ที่บ้านในภูมิภาคนี้

บริการของทางมหาวิทยาลัยอีกประการหนึ่ง คือ การบรรยายสรุปทางวิทยุ เป็นบริการที่นักศึกษาเป็นจำนวนมากน่าจะจะมีอุปสรรคในการใช้บริการมากที่สุดโดยมีเหตุผลว่าเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาบรรยาย ขณะนี้ทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้จัดให้มีการบรรยายสรุปกระบวนวิชาต่าง ๆ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 ทางสถานีวิทยุ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดรายการบรรยายไว้ใน ม.ร. 30 (ประกาศกระบวนวิชาที่เปิดสอนพร้อมทั้งวันและเวลาสอบไล่) คือนักศึกษาสามารถรับฟังได้จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 เพื่อการศึกษาและสถานีวิทยุของส่วนภูมิภาคในระดัปลำดับที่ต่างกันแล้วแต่จังหวัดใดจะรับได้ มหาวิทยาลัยได้กำหนดเวลาการบรรยายไว้แน่นอนสำหรับภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ เช่นในภาค 1 ปีการศึกษา 2528 ปรากฏว่าส่วนใหญ่เวลาการบรรยายของสถานีวิทยุส่วนภูมิภาค (สวท.) จะอยู่ในช่วงเวลากลางคืน (22.00 - 24.00 น.) เวลาเย็น (16.00 - 17.30 น.) และเวลากลางวัน (11.00 - 12.00 น.) จากผลของการวิจัยพบว่านักศึกษาเห็นว่าเวลาดังกล่าวไม่ตรงกับเวลาที่นักศึกษามีความพร้อมในการฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุได้ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องจัดรายการบรรยายสรุปทางวิทยุในช่วงเวลาที่ทางสถานีสามารถเอื้ออำนวยให้ได้ เพราะโดยปกติสถานีวิทยุและโทรทัศน์ต่างก็มีรายการประจำอยู่แล้ว การโยกย้ายเปลี่ยนแปลงเวลาออกอากาศจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากหรือไม่สามารถจะกระทำได้เลย

นอกจากนี้การวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยรามคำแหงกับมหาวิทยาลัยระบบเปิดของรัฐ นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะสอบเข้ามหาวิทยาลัยระบบเปิดของรัฐไม่ได้ ส่วนเมื่อเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัย

รามคำแหงกับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพราะมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอัตราค่าเล่าเรียนต่ำกว่า ส่วนมหาวิทยาลัยระบบเปิด อันได้แก่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้น นักศึกษามีความสนใจเป็นส่วนน้อย เนื่องจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไม่มีชั้นเรียน ผลการวิจัยที่กล่าวมานี้สามารถสะท้อนแนวคิดของนักศึกษาได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาที่มีชั้นเรียนมีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่จะเลือกเข้าศึกษาเป็นอย่างมากและถือเป็นเหตุผลสำคัญในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ไปได้เป็นอย่างดี เพราะมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นมหาวิทยาลัยที่ให้นักศึกษาเลือกวิธีการเรียน ไปได้เอง คือ ไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน แต่ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาสามารถฟังคำบรรยายในชั้นเรียนได้ ดังนั้นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่อยู่ในส่วนภูมิภาคจึงสมัครใจย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงด้วยวัตถุประสงค์ที่จะได้มีโอกาส เข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียนเป็นประการสำคัญ

6. เปรียบเทียบเหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาระหว่างนักศึกษาที่มีภูมิลำเนา
เคมต่างกัน การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่จากทุกภาคมีเหตุผลในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเหมือนกันคือ เนื่องจากต้องการฟังคำบรรยายในชั้นเรียน และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละของนักศึกษาในแต่ละภาค พบว่านักศึกษาจากสี่ในห้าภาคที่ให้เหตุผลไปในแนวเดียวกันนี้มีจำนวนใกล้เคียงกันเรียงตามลำดับจากน้อย คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 71.59) ภาคกลาง (ร้อยละ 71.25) ภาคตะวันออก (ร้อยละ 70.73) และภาคใต้ (ร้อยละ 68.85) ส่วนภาคเหนือปรากฏว่ามีนักศึกษาที่ให้เหตุผลดังกล่าวเป็นจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 61.67) เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ จากผลการวิจัยนี้มีข้อสังเกตว่านักศึกษาจากภาคเหนือมีอัตราส่วนร้อยละ ของผู้ที่ต้องการทำงานไปค่ายสูงกว่าภาคอื่น ๆ (ร้อยละ 18) จึงอาจสรุปได้ว่า โดยทั่วไปนักศึกษาส่วนใหญ่จากทุก ๆ ภาคมีเหตุผลสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเนื่องจากต้องการฟังคำบรรยายในชั้นเรียนในจำนวนใกล้เคียงกัน ยกเว้นนักศึกษาจากภาคเหนือที่มีจำนวนนักศึกษาที่ให้เหตุผลดังกล่าวน้อยกว่าภาคอื่น ๆ เพราะมีจำนวนนักศึกษาที่ต้องการทำงานไปค่ายในขณะที่เรียนอยู่ในอัตราที่สูงกว่า นักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาจากภาคอื่น ๆ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากนักศึกษาจากภาคเหนือโดยเฉลี่ยแล้วมีสถานภาพทางเศรษฐกิจอยู่ใน

เกณฑ์ค่อนข้างต่ำ (ถัดจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ดังจะเห็นได้จากอัตรารายได้ต่อหัว
ของประชากรไทยในปี 2525 ดังนี้¹ คือ

ภาคเหนือ	11,424
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6,559
ภาคกลาง	21,110
ภาคตะวันออก	32,907
ภาคใต้	14,673
กรุงเทพมหานคร	47,826

จากข้อมูลข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าภาคที่มีรายได้ต่อหัวต่ำที่สุดได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - แต่จากผลการวิจัยกลับพบว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับมีอัตราส่วนของผู้ที่ให้เหตุผลว่าต้องการทำงานไปด้วยในขณะที่เรียนเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 6.82) สาเหตุที่เป็นดังนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะมีผลมาจากนักศึกษาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสพึ่งพาอาศัยญาติมิตรที่ได้ย้ายถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางมาก่อนแล้วมากกว่านักศึกษาจากภาคอื่น ๆ เช่นที่พัทลุง หรือการช่วยเหลือกันรายจ่ายเพราะประชากรจากภาคนี้มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางมากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ (ดูในภาคผนวก) ดังนั้นนักศึกษาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงอาจได้รับความช่วยเหลือในค่านักพัทลุงและค่าใช้จ่ายบางตามสมควรทำให้มีนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่ต้องทำงานหารายได้ด้วยตนเองในระหว่างการศึกษา

¹สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2526), หน้า 98.

7. แบบแผนการศึกษา จากผลการวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนการศึกษาที่นักศึกษากระทำบ่อย ๆ พบว่า คือ การอ่านตำราเรียน การเข้าฟังการบรรยายในชั้นเรียน การซื้อแนวข้อสอบเก่าเพื่อช่วยในการสอบ และการสนทนาทางวิชาการกับเพื่อน ๆ ตามลำดับนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าแบบแผนการศึกษาที่นักศึกษากระทำบ่อย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาสามารถจะกระทำได้สะดวกก็ต่อเมื่อได้เดินทางมามหาวิทยาลัยเป็นประจำ (ยกเว้นการอ่านตำราเรียน) และจากผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า สิ่งที่มีส่วนช่วยในการสอบของนักศึกษาเป็นอย่างมากคือตำราเรียน การบรรยายในชั้นเรียน แนวข้อสอบเก่า และการสนทนาทางวิชาการกับเพื่อน ๆ ตามลำดับ (ตารางที่ 51) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในแง่ของแบบแผนการศึกษาที่นักศึกษากระทำบ่อย ๆ อาจกล่าวได้ว่านักศึกษาจะเลือกกระทำบ่อย ๆ ในสิ่งที่นักศึกษาคิดว่าจะมีส่วนช่วยในการสอบหรือสิ่งที่นักศึกษาเลือกกระทำบ่อย ๆ ในแบบแผนการศึกษานั้นมีส่วนเกื้อกูลในการสอบเป็นอย่างมาก ทั้งที่หากนักศึกษาไม่ได้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาแล้วก็ไม้อาจกระทำในสิ่งเหล่านั้นได้สะดวกเท่าการย้ายถิ่นและได้เดินทางมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยตรง ดังนั้นในแง่ของการศึกษาจึงสรุปได้ว่าการที่นักศึกษาย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาจะเป็นโอกาสให้นักศึกษาได้กระทำในสิ่งที่จะบังเกิดผลต่อการศึกษานักศึกษาได้โดยตรงและสอดคล้องกับเหตุผลในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาที่นักศึกษาได้ตั้งไว้

8. แบบแผนการดำเนินชีวิต

8.1 การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาเดินทางจากที่พักไปยังมหาวิทยาลัยน้อยกว่า 30 นาที ผู้วิจัยมีความเห็นว่าข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำมาอธิบายได้ คือ เขตที่พักอาศัยของนักศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.79) อาศัยอยู่ในเขตบางกะปิ (ตารางที่ 8) อันเป็นเขตที่อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อศึกษามีแนวโน้มที่จะเลือกที่พักให้อยู่ในบริเวณที่นักศึกษาสามารถจะใช้ระยะเวลาในการเดินทางให้น้อยที่สุด และสะดวกต่อการเดินทางไปมหาวิทยาลัยมากที่สุด ซึ่งตรงกับงานวิจัยของวิสาข์ วิฑูรศรีสานต์ ซึ่งพบว่านักศึกษาย้ายถิ่นทั้งชายและหญิงพักอยู่บ้านที่ใกล้กับวิทยาลัยมาก¹

¹วิสาข์ วิฑูรศรีสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร", หน้า 103.

8.2 การที่พบว่ากลุ่มเพื่อนของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ยิ่ง ดังปรากฏจากผลการวิจัยว่า นักศึกษาเกือบทั้งหมดมีเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัยที่สนิทสนมและติดต่อกันเป็นประจำ โดยมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มขนาดใหญ่ (4 คนขึ้นไป) สถานที่ที่นักศึกษาจะพบปะกันคือโต๊ะในบริเวณมหาวิทยาลัยซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่าริมทางเดินในมหาวิทยาลัยจะเต็มไปด้วยโต๊ะซึ่งนักศึกษาใช้เป็นที่รวมกลุ่มและเป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณโต๊ะเหล่านั้นจะมีชื่อต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มทั้งชั้น ส่วนใหญ่มักเป็นชื่อของจังหวัดหรืออำเภอต่าง ๆ อันเป็นถิ่นที่อยู่เดิมของนักศึกษาเหล่านั้น เช่น ปากน้ำหลังสวน ราม จันทบุรี เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำมาประกอบกับผลการวิจัยในแง่ของแบบแผนการดำเนินชีวิตที่พบว่าเพื่อนที่สนิทสนมและติดต่อกันเป็นประจำของนักศึกษาส่วนใหญ่คือเพื่อนที่เป็นคนจังหวัดเดียวกันและเป็นนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน จึงอาจสรุปได้ว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา จะพยายามเกาะกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมหรือมีภูมิลำเนาเดิมเหมือนกัน ลักษณะการรวมกลุ่มเช่นนี้ นักสังคมวิทยาเรียกว่าเป็นการรวมกลุ่มคนพวกเดียวกัน (Societal group) ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดจากความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้น¹ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการรวมกลุ่มเช่นนี้จะมีส่วนช่วยให้นักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาสามารถปรับตัวได้เร็ว มีความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจและอบอุ่นขึ้น

8.3 การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะเดินทางไปมหาวิทยาลัยเฉพาะวันที่ต้องการฟังคำบรรยาย และเมื่อว่างจากการฟังคำบรรยายแล้ว นักศึกษาส่วนใหญ่มักจะกลับที่พัก ระยะเวลาของการพักอยู่ที่พักรับรู้หลังจากการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาส่วนใหญ่จะกินเวลาตลอดภาคการศึกษา นักศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะกลับไปเยี่ยมภูมิลำเนาเดิมเฉพาะในช่วงเวลาปิดภาคการศึกษาหรือเมื่อทำการสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นจึงเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่กับที่พักและมหาวิทยาลัยมากที่สุด

1 สุพัชรา สุภาพ, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2519),

9. ปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษา การที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาและอุปสรรคหลังจากย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในเรื่องค่าใช้จ่ายมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาการศึกษา ที่พักอาศัย และการคบเพื่อนนั้น ตรงกับงานวิจัยของวิสาข์ วิฑูรวิธานต์¹ และลลิตา สุวรรณเพิ่ม² อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่าวิธีแก้ปัญหานักศึกษาเมื่อค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอคือ การประหยัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งทำให้ได้แง่คิดว่าหากนักศึกษาใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น นักศึกษายังคงมีจำนวนเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละเดือนอีก จากข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับค่าใช้จ่ายต่อเดือนอยู่ในระหว่าง 1701 - 2000 บาท ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่สูงพอสมควรสำหรับสถานภาพการเป็นนักศึกษา

นอกจากนี้ยังได้พบว่า มีนักศึกษาจำนวนไม่มากนัก (ร้อยละ 18.48) ที่เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการศึกษาเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอื่น ๆ แต่มีข้อที่น่าสนใจคือ นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการศึกษาเนื่องจากที่นั่งเรียนไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่กล่าวว่าอาคารเรียนเก่าที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ (ปีการศึกษา 2520 มีจำนวนห้องเรียนทั้งหมดที่ใช้เป็นห้องบรรยาย 71 ห้อง)³ ทั้งนี้จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงต้องเปิดวิทยาเขตปทุมธานีสวัสดิ์สุวรรณภาศรีขึ้นในปีการศึกษา 2527 เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถรับนักศึกษาที่ต้องการฟังคำบรรยายในชั้นเรียนได้มากขึ้น ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสาเหตุที่มหาวิทยาลัยมีจำนวนที่นั่งเรียนไม่พอกับจำนวนนักศึกษานั้น นอกจากจะมีสาเหตุเนื่องมาจากนักศึกษาใหม่ที่มาขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาในแต่ละปีจำนวนมากแล้ว สาเหตุที่สำคัญ

¹วิสาข์ วิฑูรวิธานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร", หน้า 103.

²ลลิตา สุวรรณเพิ่ม, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง", หน้า 88.

³มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะรัฐศาสตร์, "ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง", หน้า 149.

อีกประการหนึ่งคือนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีนั้นมีจำนวนน้อยไม่สมมูลกับจำนวนนักศึกษาที่เข้ามาใหม่ในแต่ละปีอาทิเช่นในปีการศึกษา 2525 มีจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาทั้งสิ้น 16,196 คน¹ ในขณะที่นักศึกษาที่มาขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาใหม่ในปีถัดมา คือ ปีการศึกษา 2526 มีจำนวนถึง 84,878 คน² ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษาซึ่งทำการศึกษามาแล้ว 2 ปี ได้จำนวนหน่วยกิตสะสมถึงเกณฑ์ที่คาดว่าจะจบการศึกษาได้ภายใน 4 ปี (72 หน่วยกิต) มีจำนวนไม่มากนัก (ร้อยละ 35.16) แต่เมื่อนำมาประกอบกับผลการวิจัยในแง่ของปัญหาและอุปสรรคของนักศึกษาแล้ว จะพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงปัญหาทางการศึกษาที่จะทำให้สามารถจบการศึกษาได้ทันตามหลักสูตร จึงทำให้เกิดข้อคิดคือไปว่าการที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดระบบการเรียนการสอนแบบคลาสิกวิชา เช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น มีผลทำให้นักศึกษาขาดสภาพบังคับในการศึกษาหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นแล้ว มหาวิทยาลัยรามคำแหงจะปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหานี้อย่างไร

10. ทัศนคติต่อการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

10.1 ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การที่พบว่านักศึกษามีความรู้สึกเฉย ๆ ต่อการใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ เมื่อเปรียบเทียบกับที่อยู่เดิม การที่ต้องจากที่อยู่เดิมแทนที่จะได้ศึกษาในถิ่นที่อยู่และที่พักอาศัยปัจจุบัน ผู้วิจัยคาดว่านักศึกษาคงจะมีความตั้งใจจริงที่จะเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียนมากพอที่จะทำให้นักศึกษาพร้อมที่จะก้าวเข้ามาในถิ่นที่อยู่ใหม่โดยตัดความรู้สึกเกี่ยวกับความพอใจหรือไม่พอใจออกไป แต่จากผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ต้องการใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ คือ ในจำนวนนักศึกษาที่มีโครงการในอนาคตว่าจะทำงาน

¹สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย' กองวิชาการ, ครบรอบ 12 ปี ทบวงมหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน, 2527), หน้า 62.

²มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ศูนย์พัฒนาและบริการทางวิชาการ, สำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล, "จำนวนผู้สมัครและขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงประจำปีการศึกษา 2526," (อัครสำเนา).

นั้น มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 33.07 (ตารางที่ 61) ที่ต้องการทำงานในกรุงเทพฯหรือจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการที่จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟังคำบรรยายในชั้นเรียนโดยตรง และโดยทั่วไปแล้ว นักศึกษามีใฝ่ฝัน หรือคาดหวังว่าจะมีชีวิตอย่างคนเมืองหลวงแก่ประการใด ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของซูซาน โมวัต (Susanne Mowat) ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา มีความคิดว่าผู้มีการศึกษาควรจะอยู่ในเมืองมากกว่าในชนบทหรือท้องถิ่นเดิม¹

10.2 ทัศนคติต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

10.2.1 การที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อสาขาวิชาที่ศึกษาอยู่ การเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และการจัดให้มีชั้นเรียนโดยไม่บังคับการเข้าชั้นเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในเรื่องของสาขาวิชา และการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งพบว่านักศึกษามีทัศนคติที่คือหลักสูตรการศึกษา (ร้อยละ 84.970) และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (ร้อยละ 95.294)² ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นผลเนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกสาขาวิชาที่ตนเองชอบและถนัด จึงทำให้ นักศึกษาพอใจในสาขาวิชาที่ศึกษาอยู่ และเมื่อนักศึกษาได้เข้ามาพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย อาทิเช่น การเรียนการสอน กิจกรรมในมหาวิทยาลัย จึงทำให้นักศึกษาเกิดความผูกพันและภาคภูมิใจในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนการที่นักศึกษามีทัศนคติพอใจกับการจัดให้มีชั้นเรียนโดยไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน ผลการวิจัยส่วนหนึ่งซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้คือ นักศึกษาเกือบทั้งหมดทราบว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงไม่บังคับการเข้าชั้นเรียนอยู่ก่อนที่นักศึกษาจะสมัครเข้าเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (ตารางที่ 11) ซึ่งถ้าหากนักศึกษาไม่พอใจระบบการเรียนเช่นนี้ นักศึกษาก็น่าที่จะแสวงหาที่เรียนอื่น ๆ

¹Susanne Mowat, Education and The Urbanization Migrant pp. 22-24.

²มหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะรัฐศาสตร์, "ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง" หน้า 148.

10.2.2 การที่พบว่านักศึกษามีความพอใจต่อเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย แต่มีความรู้สึกเฉย ๆ ต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา สาเหตุที่นักศึกษามีทัศนคติต่อบุคคลสองประเภทต่างกันดังนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีนักศึกษาจำนวนมาก กลุ่มนักศึกษาที่เข้าเรียนแต่ละวิชาเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ โอกาสที่นักศึกษาทำอาจารย์จะได้ปะทะสังสรรค์กันมีน้อย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาห่างเหินออกไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ได้มีความรู้สึกใด ๆ ต่อเรื่องนี้เป็นพิเศษทั้งในค่านับหรือลบ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก นักศึกษาส่วนใหญ่มีกลุ่มเพื่อนเป็นที่ปรึกษา ดังจะพบได้จากผลการวิจัยส่วนหนึ่งว่าเมื่อมีปัญหาทางการศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.85) จะเลือกปรึกษาเพื่อนหรือรุ่นพี่ในมหาวิทยาลัย ในขณะที่มีนักศึกษาเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 6.06) ที่ปรึกษาปัญหากับอาจารย์ (ตารางที่ 54) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ต่อการศึกษาในลักษณะเป็นที่พึ่งพิงของนักศึกษาเป็นอย่างมาก นักศึกษาจึงมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย ดังนั้นถึงแม้อาจารย์กับนักศึกษาจะไม่ได้มีโอกาสปะทะสังสรรค์กันแต่เท่าใดนักแต่นักศึกษาก็ไม่ได้รู้สึกว่าสภาวะการณ์เช่นนี้เป็นสิ่งคับข้องใจ อนึ่งนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้จักว่าอยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย (19 - 22 ปี) ซึ่งเป็นวัยที่มีระดับของความต้องการพึ่งพาผู้ใหญ่ลดลง แต่จะหันมาพึ่งพากลุ่มเพื่อนทดแทน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาที่มีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว นักศึกษาจึงไม่มีความรู้สึกใด ๆ ต่ออาจารย์ในสภาวะที่เป็นอยู่

10.2.3 การที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และประสบการณ์ที่ได้จากการอยู่ในกรุงเทพฯ อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในต่างก็มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งบางจังหวัดไม่มีสถานศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีซึ่งมีความแตกต่างกับกรุงเทพฯ อยู่ ดังนั้นการที่นักศึกษาได้ย้ายถิ่นมาพบกับสิ่งที่แปลกออกไปจากท้องถิ่นเดิม

อันได้แก่การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย และความเจริญก้าวหน้าของกรุงเทพฯ นักศึกษาจึงมีทัศนคติพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ ประกอบกับการที่นักศึกษาได้ตัดสินใจ ย้ายถิ่นมาในครั้งนี้ยอมแสดงถึงแรงจูงใจที่จะไม่หาความรู้อยู่แล้ว ผู้วิจัยคิดว่าประสบการณ์ ที่ได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยและการอยู่ในกรุงเทพฯถือได้ว่าเป็นความรู้นึกหนึ่ง จึง เป็นธรรมชาติอยู่เองที่นักศึกษาจะมีทัศนคติพอใจต่อประสบการณ์ที่ได้จากการย้ายถิ่น

11. แนวโน้มโครงการชีวิตในอนาคตของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา

11.1 การที่พบว่าสถานที่ทำงานตามความคาดหวังของนักศึกษาส่วนใหญ่ได้แก่ ทางจังหวัดตรงกับงานวิจัยของวิสาข์ วิฑูรีรสานต์ ซึ่งพบว่านักศึกษาที่ย้ายถิ่นมาเรียนจาก ทางจังหวัดร้อยละ 79.64 ต้องการจะทำงานทำในต่างจังหวัด¹ และลัคคา สุวรรณเพิ่ม พบว่าโครงการภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับ ป.ก.ศ.สูง ของนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาคือทำงานในต่างจังหวัด ร้อยละ 63.16²

นักศึกษาที่คาดหวังว่าจะทำงานในต่างจังหวัดนี้ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องการทำ ประโยชน์ให้กับสังคมชนบทและนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันให้เหตุผลว่าการ ดำเนินชีวิตในกรุงเทพฯไม่สะดวกสบาย เหตุผลของนักศึกษากลุ่มรองลงมานี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของวิสาข์ วิฑูรีรสานต์ ซึ่งพบว่านักศึกษาต้องการทำงานในต่างจังหวัดเพราะ กรุงเทพฯต้องคึกคักแข่งขันกัน ความเป็นอยู่แออัด การจราจรติดขัด และอากาศเสีย³ ในขณะที่ ลัคคา สุวรรณเพิ่มพบว่าเหตุผลที่นักศึกษาไม่ต้องการทำงานในกรุงเทพฯเพราะค่าครองชีพ สูง บรรยากาศในชนบทไม่ต้องคึกคัก⁴

¹วิสาข์ วิฑูรีรสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร" หน้า 100.

²ลัคคา สุวรรณเพิ่ม, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่ม นครหลวง" หน้า 76.

³วิสาข์ วิฑูรีรสานต์, "การย้ายถิ่นของนักศึกษาวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาในกรุงเทพมหานคร" หน้า 101.

⁴ลัคคา สุวรรณเพิ่ม, "การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่ม นครหลวง" หน้า 83.

11.2 การที่พบว่านักศึกษาจากลุ่มที่คาดว่าจะทำการศึกษาคือส่วนใหญ่คาดว่าจะทำการศึกษาคือในกรุงเทพฯ และศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ โดนัลด์ เจ โบก (Donald J. Bogue) ที่กล่าวไว้ว่าในการย้ายถิ่นนั้นมีปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดหลายประการ¹ ซึ่งปรับเข้ากับผลการวิจัยได้ว่าปัจจัยผลักดันได้แก่การที่ภูมิลำเนาเดิมไม่มีสถานศึกษา ปัจจัยดึงดูดได้แก่การที่กรุงเทพฯมีสถานศึกษาที่นักศึกษามีโอกาสจะศึกษาต่อได้ จึงทำให้ได้แนวคิดที่ว่าแท้จริงแล้วนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาส่วนใหญ่ นั้นมิได้พึงพอใจต่อการใช้ชีวิตในเมืองหลวงเท่าใดนัก การที่นักศึกษาเหล่านั้นต้องการแสวงหาความก้าวหน้าให้แก่ชีวิตอันได้แก่ความก้าวหน้าในการทำงาน หรือการศึกษาต่อเป็นสิ่งที่นักศึกษาไม่อาจหาได้จากท้องถิ่นในชนบทหรือจังหวัดที่ห่างไกล จึงเป็นธรรมชาติอยู่เองที่นักศึกษาจากส่วนภูมิภาคจำต้องย้ายถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางและยังคงอาศัยอยู่ในส่วนกลาง ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้นในทุกขณะ จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไม่อาจบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการจะลดความหนาแน่นของประชากรในเมืองหลวงให้น้อยลงตามใดที่เมืองหลวงยังคงเป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของการศึกษา การหางานทำ และแหล่งที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีลักษณะเป็นตลาดวิชา รับนักศึกษาไม่จำกัดจำนวน จึงเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่รองรับนักศึกษาจากทุกสารทิศ แม้มหาวิทยาลัยจะไม่บังคับการเข้าชั้นเรียน แต่จากการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังต้องการเข้าฟังคำบรรยายในชั้นเรียน ดังนั้นนักศึกษาจากส่วนภูมิภาคจึงย้ายถิ่นจากภูมิลำเนาเดิมเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหงปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความแออัดในเมืองหลวงอีกทั้งมหาวิทยาลัยก็มีได้มีวัตถุประสงค์จะให้นักศึกษาที่อยู่ห่างไกลต้องย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาด้วย แต่ปรากฏว่านักศึกษาในส่วนภูมิภาคนิยมย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจากจะทำให้เกิดความแออัดในเมืองหลวงแล้วยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรส่วนบุคคล และทำให้การลงทุน

¹ Donald J. Bogue, Principle of Demography pp. 754.

ของมหาวิทยาลัยในรูปแบบบริการต่าง ๆ สูญเปล่าอีกด้วย ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคำถามหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.1 มหาวิทยาลัยควรจัดให้นักศึกษาที่อยู่ห่างไกล ได้มีโอกาสฟังคำบรรยายภาคสมบูรณโดยตรงด้วย ซึ่งอาจจะทำได้โดยบันทึกการบรรยายด้วยวีดิโอเทปที่มหาวิทยาลัยแล้วส่งไปตามศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาคให้นักศึกษาได้ฟังคำบรรยายอย่างเต็มที่

1.2 มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายปรับปรุงบริการต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 เน้นการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาคทราบว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีบริการประเภทใดบ้างที่จัดให้แก่ศึกษาที่อยู่ห่างไกล นอกจากจะให้ข้อมูลโดยผ่านสื่อมวลชนแล้ว ยังอาจจะทำได้โดยจัดส่งบุคลากรไปแนะนำเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ตามโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค

1.2.2 มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงวิธีการสมัครเข้าเป็นนักศึกษาและการลงทะเบียนให้สะดวกขึ้น และพยายามลดความซับซ้อนของการกรอกแบบฟอร์มต่าง ๆ ลง รวมถึงการจัดทำคำอธิบายการกรอกแบบฟอร์มให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่จะทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลอ่านเอกสารแล้วทำความเข้าใจได้กับตนเอง

1.2.3 บริการตามคอบปัญหาทางไปรษณีย์ ควรให้ความสำคัญต่อคำถามจากนักศึกษาอย่างจริงจัง หากเป็นไปได้ ผู้วิจัยคิดว่ามหาวิทยาลัยรามคำแหงอาจจัดทำระบบประมวลคำถามและคำตอบสำเร็จรูปไว้สำหรับการจัดส่งให้แก่ศึกษาได้ทันที

1.2.4 มหาวิทยาลัยควรมีการสำรวจเวลาที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะรับฟังคำบรรยายสรุปทางวิทยุและโทรทัศน์ได้ หรือจัดตั้งสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยที่ออกอากาศเฉพาะการบรรยายของมหาวิทยาลัยแต่เพียงอย่างเดียว

1.2.5 ควรจัดให้มีศูนย์บริการวิชาการส่วนภูมิภาค (ศบภ.มร.) กระจายไปทุกจังหวัด เพื่อให้นักศึกษาที่ต้องการใช้บริการเดินทางได้สะดวกขึ้น นอกจากนั้นมหาวิทยาลัย

น่าจะได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของบริการจาก ศบค.มร. ที่นักศึกษาต้องการด้วย อนึ่งจากผลการวิจัยส่วนหนึ่งซึ่งพบว่านักศึกษาเห็นว่าการสนทนาทางวิชาการเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเรียนได้สำเร็จ ผู้วิจัยคิดว่า ศบค.มร. นี้ น่าจะเป็นแหล่งให้นักศึกษาในจังหวัดนั้นได้พบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ได้ด้วย

1.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรมีกิจกรรมที่จะทำให้นักศึกษาสามารถเรียนได้สำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลา 4 ปี มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งอาจจะทำได้โดยมหาวิทยาลัยสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นต่อการเรียนให้สำเร็จตามหลักสูตรได้ทันเวลาเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อให้แก่ตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล

จากผลการวิจัยซึ่งสรุปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ต้องการจะใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ หลังจากจบการศึกษาแล้ว ส่วนนักศึกษาที่ต้องการจะอยู่ในกรุงเทพฯต่อไป ส่วนใหญ่คือ ผู้ที่ต้องการทำงานและคิดว่ากรุงเทพฯมีโอกาสก้าวหน้ามากกว่า จึงทำให้ได้แนวคิดที่ว่าหากรัฐบาลมีนโยบายกระจายความต้องการกำลังคนระดับสูงไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้นเท่าใด ปัญหาความแออัดในเมืองหลวงก็จะลดถอยลงตามลำดับ อนึ่งปัญหาความแออัดในเมืองหลวงนี้ได้ปรากฏว่ารัฐบาลมีนโยบายแก้ไขมาตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) จนถึงปัจจุบันนี้ (2529) ปัญหานี้ก็ยังไม่สามารถคลี่คลายลงได้ดังปรากฏอยู่ในบทสรุปทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ว่า "แนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในเขตมหานครและเมืองใหญ่ ๆ จะสร้างความคับคั่งแออัดมากขึ้น"¹ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาเป็นสาเหตุประการสำคัญซึ่งทำให้แผนพัฒนา

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สรุปทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 5.

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากปรากฏว่ามีนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถทำการศึกษาได้สำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลา 4 ปี ในจำนวนนี้มีนักศึกษาที่ย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาพร้อมอยู่ด้วยทำให้นักศึกษาเหล่านี้ไม่สามารถกลับภูมิลำเนาเดิม หรือออกไปประกอบอาชีพได้ ประกอบกับชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยก็มีอย่างจำกัด ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อหาแนวทางให้นักศึกษาสามารถเรียนได้สำเร็จตามหลักสูตรภายในระยะเวลาอันสั้น

3.2 เนื่องจากยังมีนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงอีกส่วนหนึ่งที่ทำการศึกษาค้นคว้าตนเองอยู่ในภูมิลำเนาเดิมโดยไม่ย้ายถิ่นแต่ประการใด จึงน่าจะได้ทำการศึกษาถึงปัญหาทางการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ศึกษาอยู่ในภูมิลำเนาเดิมอีกทางหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบริการต่าง ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยจัดให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย